

ŽEMĖS REFORMOS ĮSTATYMAS.

Žemės reformos tikslas.

Žemės reformos įstatymas leidžiamas bežemiams ir mažžemiams žeme aprūpinti, žemės valdymui taip sutvarkyti, kad būtų tinkamos sąlygos žemės ūkiui ir visų pirma smulkiąjam ir vidutiniajam ūkiui tarpti, ir suvalstybinti tiems žemės turtams, kuriuos valstybė gali tikslingiau naudoti ir saugoti, negu privatiniai asmens.

I skyrius.

Žemės ištekliai žemės reformai.

1 §. Žemės reformos reikalams imama:

- a) valstybinės žemės;
- b) žemė, kuri einant žemės reformos įvedamuoju įstatymu miškams, pelkėms, vandenims ir privilegijuotai įgytoms žemėms nusavinti 1920 metų rugpiūčio mėnesio 14 dienos (V. Ž. Nr. 45, eilinis Nr. 454) perėjo valstybės nuosavybėn;
- c) buvusių Rusų Bajorų ir Valstiečių Žemės Bankų žemės, po 1904 metų rusifikacijos tikslais išdalintos kolonistams ir turinčios grįžti valstybei einant 1919 metų sausio mėnesio 9 dienos laikinu įstatymu apie Lietuvos pilietybę (L. V. Ž. Nr. 2–3) ir 1919 metų sausio mėnesio 19 d. įstatymu dėl buvusių Valstiečių Žemės Banko žemių (L. V. Ž. Nr. 9), išskyrus žemes tų kolonistų, Lietuvos piliečių, kurie prieš karą yra įsigiję duotuosius aktus ir jie patys ar jų vaikai savanoriais ištikimai tebetarnauja ar tarnavo Lietuvos kariuomenėje;
- d) žemės, Rusų valdžios po 1863 metų sausio mėnesio 1 dienos konfiskuotos iš įvairių asmenų ir išdalintos rusifikacijos tikslais kolonistams ar kitiems asmenims, jei šios žemės valdomos pačių gavusių asmenų ar jų įpėdinių;
- e) žemė tų privatinų savininkų ar jų įpėdinių, kurie tarnavo Bermonto ar Virgoličo ginkluotuose būriuose, tarnavo ar tarnauja lenkų kariuomenėje, dirbo arba dirba prieš Lietuvos nepriklausomybę; jei priešingam Lietuvos Respublikai veikime dalyvavo ne patys savininkai, o jų įpėdiniai, tad šiuo keliu žemės reformos reikalui imama toji jų žemės dalis, kuri priklausytų tiems įpėdiniams, einant paveldėjimo įstatymais;
- f) esamos valstybės žinioje, ar faktinai bažnyčių valdomos įvairių rūšių bažnytinės žemės, kaip pažymėta šiame įstatyme 11 ir 12 §§;
- g) privatinų savininkų žemės, jei savininkas turi daugiau žemės už nustatytą 2 § normą.

P a s t a b a. Privilegijuotai įgytos žemės ir žemės ūkiai, kurie prieš 1920 metų rugpiūčio mėnesio 14 dienos įstatymo (V. Ž. Nr. 45, eilinis Nr. 454) paskelbimą teisėtai perėjo į kitas rankas neskaitant tiesioginio ir testamentinio keliu paveldėjimo, laikomi privatiniais.

2 §. Iš privatinų savininkų imama visa toji žemė ir žemės ūkiai, kur vieno asmens arba šeimos bendrame valdyme sudaro daugiau per 80 hektarų.

3 §. Jei savininkas turi žemės daugiau per 80 hektarų, bet tas žemės paviršius nesudaro tokio ploto, kuris tikėtų atskiram savarankiškam ūkiui, ir negalima jo priskirti mažžemiams, tad ta žemė neimama.

4 §. Pramonės įmonės, kurios yra nusavinamų žemių plotuose, šiuo įstatymu nenusavinamos.

5 §. Svetimų šalių piliečiams, kuriems rusų įstatymai, kaip svetimšaliams išimties keliu leisdavo Lietuvoje ne miestų srityse turėti nuosavybėje žemės, paliekama teisės esamas jų nuosavybėje žemes nuo šio įstatymo paskelbimo dienos 3 metų laikotarpiu perleisti Lietuvos piliečiams žemdirbiams. Šiems žemės perleidimams įstatymas žemei perleisti, įgyti ir įkeisti iš 1920 metų birželio mėnesio 28 dienos netaikomas, išskyrus to įstatymo šeštąjį paragrafą su pastaba. Taip pat netaikoma minimiems svetimšaliams įvedamojo žemės reformos įstatymo miškams, pelkėms, vandenims ir privilegijuotai įgytoms žemėms nusavinti (V. Ž. Nr. 45, eilinis Nr. 454) pirmojo paragrafo punktai a ir b ir trečiasis paragrafas. Trejiems metams išėjus, visos aukščiau minėtos svetimšalių žemės, likusios neperleistos yra valstybės nusavinamos bendraja šio įstatymo tvarka.

I p a s t a b a. Šis paragrafas netaikomas svetimų šalių piliečiams, įgijusiems Lietuvoje žemės iš buvusiųjų Rusų valstybės piliečių paveldėjimo keliu.

II p a s t a b a. Esamos svetimšalių nuosavybėje kaimo činšininkų ar atimtosios iš ūkininkų žemės tvarkomos bendrais dėl tokių žemių šio įstatymo dėsniais, o bendrosios ganyklos ir servitutai likviduojami, einant įstatymu bendroms ganykloms ir servitutams likviduoti.

6 §. Privatinis savininkas, kurio žemė nusavinama, turi teisės patsai ir prie vieno daikto pasirinkti žemės plotą ligi 80 hektarų. Tame skaičiuje turi teisės gauti ir buvusio jo miško ligi 25 hektarų, nusavinto įvedamuoju žemės reformos įstatymu miškams, pelkėms, vandenims ir privilegijuotai įgytoms žemėms nusavinti.

Pasirinktųjų paliekamos žemės ir miško ploto sienas galutinai nustato žemės reformos vykdomoji įstaiga.

Dvarų savininkas be žemės reformos vykdomosios įstaigos sutikimo neturi teisės pasilikti sau žemių, kurios buvo atimtos iš ūkininkų ir priskirtos prie dvaro po 1861 metų.

Tie žemės savininkai, kurie yra iškirtę miško daugiau už miško apsaugos įstatymo nustatytą metinę kirtimo normą, miško neturi teisės gauti.

II s k y r i u s .

Žemių nusavinimas.

7 §. Pirmoje eilėje imama stambiausieji ir labiausiai apleistieji dvarai.

Žemė tų savininkų, kurie turi ne daugiau kaip 150 hektarų ir kurie patys tą ūkį veda, imama tuomet, kada visoj Lietuvoj stambesnieji dvarai bus išskirstyti bežemiams ir mažžemiams.

8 §. Jei žemės reformos vykdomosios įstaigos pastebės, kad po šio įstatymo paskelbimo kuris dvaras apleidžiamas ir laikomas blogame stovyje, tad toks dvaras parceliuojamas be eilės (7 §). Tokiais atsitikimais žemės reformos vykdomosios įstaigos nuožiūra savininkui gali būti palikta ir mažiau žemės, negu 2 § nurodyta, o išimtiniais atsitikimais gali būti nusavinta visa žemė.

9 §. Privatinių savininkų žemės ir žemės ūkiai nusavinami su visais trobesiais ir kitu nekilnojamuoju turtu, bet savininkui paliekama žemės ūkiui reikalingas nekilnojamojo turto kiekis, nustatytas Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos normomis.

10 §. Žemės reformos reikalams negali būti imamos žemės, kurios priklauso miestų, miestelių, apskričių ar valsčių savivaldybėms bei vienam ar keliems sodžiams bendrai.

11 §. Bažnyčių, vienuolynų ir kitų bažnytinių įstaigų žemės imamos žemės reformos reikalams tais pat dėsniais, kuriais imamos privatinių savininkų žemės.

P a s t a b a . Katalikų bažnyčios turtų nusavinimas gali įvykti atsižiūrint į Kanonų teises.

12 §. Bažnyčių, vienuolynų ir kitų bažnytinių įstaigų žemės, kurios buvo Rusų vyriausybės atimtos ir perduotos pravoslavų cerkvėms ar pravoslavų tikybinėms organizacijoms valdyti ir kurios 1919 metų balandžio mėnesio 4 dienos įstatymu dėl Rusų Vyriausybės konfiskuotųjų bažnyčių, bažnytinių žemių ir kitokių turtų (L. V. Ž. Nr. 11) imamos valstybės žinion, jei jos buvo pravoslavų cerkvių ar pravoslavų tikybinių organizacijų ligi 1914 metų faktinai valdomos, žemės reformos reikalui nusavinamos tais pat dėsniais, kaip ir privatinių savininkų žemės, duodant toms tikybinėms įstaigoms, iš kurių Rusų Vyriausybė buvo atėmusi, jei jos yra Lietuvoje, tą pat žemės normą, kuri paliekama privatiems savininkams.

Bažnyčios, vienuolynai ir jų trobesiai grąžinami toms tikybinėms organizacijoms, iš kurių jie Rusų vyriausybės buvo atimti.

Nesant šiame paragrafe paminėtų tikybinių įstaigų ar organizacijų, minėtoji žemė ir trobesiai eina į atatinkamų dvasinių vyresnybių bažnytinį fondą.

P a s t a b a . Jei minėtoji šiame paragrafe žemė perėjo į privatinių asmenų rankas, tad jai taikoma šio įstatymo 1 §.

III skyrius.

Kam ir po kiek žemės duodama.

13 §. Kiekvienos savarankiškai gyvenančios bežemių ir mažžemių žemės darbininkų šeimos galva arba savarankiškai gyvenęs atskiras asmuo turi teisės gauti žemės šio įstatymo nustatytais sąlygomis.

14 §. Pirmenybės prieš visus kitus žemei gauti turi tie ūkininkai ar jų tiesioginiai įpėdiniai, iš kurių po 1851 metų žemės buvo atimtos ir priskirtos prie dvaro, jei jie atatinka nurodytoms 13 § sąlygoms ir jeigu jie žemės tvarkomųjų įstaigų nustatytu laiku prieš pradėdant dvaro žemių skaldymo darbus pareikš noro gauti šios žemės; šiems asmenims grąžinama žemės tiek, kad su jų turimąja ir gaunamąja, likviduojant servitutus ir bendras ganyklas, žemė sudarytų ne daugiau kaip 80 hektarų. Tokiomis pat pirmenybės teisėmis naudojasi nurodyti 1 § punkte d buvusieji žemių savininkai ar jų tiesioginiai įpėdiniai, jei jie įrodys savo teises dėl šių žemių per 10 metų nuo šio įstatymo paskelbimo dienos. Jiems grąžinami atskiri išlikę ūkiai ligi 80 hektarų jų buvusios žemės.

Po jų, žemės gauna: skaldomojo dvaro darbininkai, kurie jame gyvena ir dirbo prieš karą; mažžemiai, kurie turi mažiau kaip 10 hektarų žemės ir kurių laukas prieina skaldomąją žemę arba kurie yra iš gretimojo skirstomo į viensėdijas kaimo, ir dvaro nuomininkai, nuomoją ne daugiau kaip 50 dešimtinių skaldomojo dvaro žemės.

15 §. Kaimo srityje duodama žemės bežemiams nuo 8 ligi 20 hektarų, o mažžemiams pridedama žemės ligi šios normos. Žemės duodama prie daikto ir kiek galint žemės ūkio atžvilgiu racionalinguose viensėdžių tipo vienetuose.

16 §. Kaimo amatininkai (račiai, kalviai ir kiti), kurie iš savo amato nebegali išgyventi ir dėl to yra priversti dirbti ir žemės ūkio darbus, turi teisės gauti žemės lygiai su kitais bežemiais ir mažžemiais,

bet mažesnėmis normomis, būtent, nuo ½ iki 2 hektarų.

17 §. Miestų ir apskritai pramonės, prekybos, susisiekimo ir kitų tiek privatių tiek valstybinių įstaigų bei įmonių darbininkams ir tarnautojams, neturintiems nekilnojamojo turto, duodama žemės sklypai (49 §) trobesiams pasistatyti ir sodeliui ar daržui įsteigti. Minėtų šiame paragrafe asmenų neliečia suvaržymas nurodytas 20 § punkte b.

18 §. Be tikslų nurodytų 15, 16 ir 17 §§, žemės duodama:

- a) žemės ūkio mokykloms, pradžios ir kitokioms mokykloms ir apskritai mokslo bei mokymo įstaigoms ne mažiau kaip 3 hektarai;
- b) žemės ūkio kultūros reikalams, būtent: sėklinių javų bei veislinių gyvulių ūkiams, bandomiesiems laukams ir t.t.;
- c) ligoninėms, sanatorijoms ir prieglaudoms;
- d) savivaldybių socialinės reikšmės įstaigoms laikyti, jei tokios įstaigos jų faktinai laikomos, valsčių raštinėms ir kitiems savivaldybėms reikalingiems trobesiams pasistatydinti;
- e) pramonės reikalams;
- f) miestų ir miestelių plėtojimosi ir tvarkyimosi reikalams;
- g) naujai kuriamųjų parapijų bažnyčioms ir kitų tikiųjų atatinkamoms įstaigoms, parapijų bažnyčiom visai neturinčioms žemės ar turinčioms mažiau kaip 8 hektarus, ir kapams. Žemė tegali būti duodama tik toms parapijų bažnyčioms, kurios turi ne mažiau kaip 2000 narių.

P a s t a b a . Valdymo sąlygas bei duodamos šiems tikslams žemės normą nustato vyriausioji žemės reformos vykdomoji įstaiga, išskyrus punktą g, kuriuo žemė duodama nuosavybėn. Išvardintoms punkte g bažnyčioms, neturinčioms žemės, duodama 8 hektarai, o turinčioms pridedama tiek, kad su turimąja žeme sudarytų ne daugiau kaip 8 hektarus.

19 §. Žemė negali būti duodama:

- a) svetimų valstybių piliečiams ir
- b) Lietuvos piliečiams, kurie teismo keliu yra nuteisti už nusikaltimus, jei jiems yra atimtos arba susiaurintos teisės, išskyrus nuteistus už politinius nusikaltimus rusų ar okupacinių valdžių teismų.

20 §. Jei visi turintieji teisės gauti žemės (13 14 §§) būtų žeme aprūpinti, tad žemė gali būti duodama:

- a) asmenims, kurie iš žemės ūkio darbo negyvena ir nėra gyvenę;
- b) asmenims, kurie paskutiniu dešimties metų laikotarpiu, turėdami ne mažiau kaip 10 hektarų, žemę yra pardavę ir žemės ūkio darbu nesiverčia;
- c) asmenims, kurie teismo keliu buvo nuteisti už nestojimą Lietuvos kariuomenėn, arba už sauvalingą apleidimą jos eilių, arba už pasidavimą nelaisvėn;
- d) asmenims, kurie buvo teismo nuteisti už slaptą degtinės varamą.

IV skyrius.

Sąlygos, kuriomis žemė duodama.

21 §. Žmonėms, pažymėtiems 13, 14, 15 ir 16 §§, žemė duodama nuosavybėn. Raštu pareiškus noro, žemė gali būti išnuomojama, bet neilgiau kaip 36 metams.

P a s t a b a . Sodai, jei jie sudaro savo kultūros atžvilgiu atskirą vienetą, paliekami valstybės

nuosavybėj ir naudojami Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos nustatyta tvarka.

Pačios valstybės nenaudojami sodai gali būti parduoti iš varžytinių.

22 §. Gaunantieji žemės nuosavybėn privalo sumokėti valstybei išperkamuosius už tą žemę mokesnius, kurie nustatomi rugiais pagal žemės plotą, jos rūšį ir padėties patogumą, vaduojantis 24 § nustatytais normomis.

P a s t a b a. Žemė skirstoma pagal našumą ir išdirbimą į keturias rūšis, kurių geriausia pirma ir blogiausia ketvirta rūšis; padėties patogumo atžvilgiu nustatomi du rajonai: geresnis ir blogesnis.

23 §. Išperkamieji mokesniai sumokami valstybei per 36 metus.

24 §. Metinės išperkamuųjų mokesnių normos pagal žemės rūšį ir padėties patogumą vienam hektarui nustatomos šios:

a) geresniam rajone: už I rūšį – 50 kilogramų rugių, už II rūšį – 30 kilogramų rugių, už III rūšį – 15 kilogramų rugių ir už IV rūšį – 7 kilogramai rugių;

b) blogesniame rajone: už I rūšį – 50 kilogramų rugių, už II rūšį – 25 kilogramai rugių, už III rūšį 12 kilogramų rugių ir už IV rūšį – 6 kilogramai rugių.

25 §. Metinius išperkamuosius mokesnius gavusieji žemės privalo įmokėti kasmet neveliau 1 dienos gruodžio mėnesio, pradėdant mokėti trečiais po žemės gavimo metais, bet iš kalno turi įmokėti 26 § nustatytus įrašų pinigus, kurie įskaitomi į pirmą metinę išperkamuųjų mokesnių normą. Kariam atskirais atsitikimais mokėjimo pradžia gali būti nukelta į ketvirtus po žemės gavimo metus.

P a s t a b a. Kariai įrašų pinigų nemoka. Bežemiams ir mažžemiams, kurie nebeištes įrašų pinigų mokėti, įrašų pinigų sumokėjimas gali būti išdėstomas, bet ne ilgiau kaip 3 metams Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų ir Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijų sutartinai nustatyta keliu.

26 §. Įrašų pinigų, atsižvelgiant į žemės rūšį, imama nuo 10 auksinų iki 75 auksinų už hektarą, gi miestų sričių pirmoje zonoje (VII skyrius) nuo 20 auksinų iki 150 auksinų už hektarą.

27 §. Gavęs žemės gali kiekvienu metu sumokėti metinius išperkamuosius mokesnius iškarto už visus ar už kelius metus; tokiais atsitikimais nuo įmokamųjų metinių mokesnių nuleidžiama 5%% už tiek metų, kiek mokesniai įmokami anksčiau nustatyto (23, 25 §§) termino. Įmokant šiuo būdu tik dalį išperkamuųjų mokesnių, jie užskaitomi paskutiniams mokėjimo terminams ir mokesnių mokėjimo laikas atatinamai sutrumpinamas.

28 §. Nustatytieji natūra išperkamieji mokesniai įmokami pinigais pagal vidutinę metinę Lietuvos vidaus rinkos rugių kainą, nustatomą Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų ir Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerijų patvirtintomis taisyklėmis.

29 §. Vadinamieji „laisvieji žmonės“ (volnyje liudi), kurie 1882 metų birželio mėnesio 3 dienos įstatymu (Položonije o pozemelnom ustrojstvie volnych liudej Zapadnago Kraja) yra gavę tam tikrus žemės sklypus išsipirktinai ir ligi šiol išperkamuosius mokesnius nebaigę mokėti, nuo išperkamuųjų mokesnių atleidžiami ir skelbiami jų valdomųjų žemės sklypų pilnateisiais savininkais.

30 §. Kariai bežemiai ir mažžemiai, kurie savo noru arba Lietuvos vyriausybės šaukiami stojo Lietuvos kariuomenėn ginti Lietuvos nepriklausomybės ir gindami ją nuo priešininkų nebuvo teismo baudžiami ir ištikimai ištarnavo kariuomenėje ligi karo pabaigos ir demobilizacijos, turi pirmenybės

prieš kitus (13 §) gauti žemės iš valstybės.

P a s t a b a . Kariai, kurie: a) ištikimai yra tarnavę kariuomenėje ir dėl sužeidimo ar nustojimo sveikatos yra iš jos visai paleisti; b) ištikimai kariuomenėje tarnavusiųjų ir nukautųjų ar šiaip mirusiųjų karių šeimynos ir c) taip pat atitarnavę paskirtą kariuomenėj laiką kariai, nors jie iš kariuomenės dar būtų ir nepaleisti – gauna žemės pirma kitų karių.

31 §. Už gaunamąją žemę neatsilygina: 1) kariai, nurodytieji pastaboj prie 30 § punktuose a ir b, ir 2) kariai, nežiūrint ar jie moka ar nemoka žemės ūkio darbo dirbti, kurie Lietuvos vyriausybės 1918 metų gruodžio mėnesio 28 dieną pašaukti ligi pirmo naujokų šaukimo savo noru stojo Lietuvos kariuomenėn, ir ligi šio įstatymo paskelbimo dienos nepašauktųjų ir nemobilizuotųjų metų kariai, kurie po pirmo naujokų šaukimo savo noru stojo Lietuvos kariuomenėn ir pasižymėjo kovose arba buvo kovose sužeisti.

32 §. Kiekvienam kario besikuriančiam ūkiui valstybės lėšomis yra duodama vieno karto pašalpa iki 100 medžių nuo 27 ligi 40 centimetrų drūtumo ir sėklos ligi 10 centnerių žieminių ir 16,3 centnerių vasarinių javų.

33 §. Suteiktoji, einant įstatymais kariškiams žeme aprūpinti ir šio įstatymo 32 §, kariams pašalpa miško medžiaga ir sėklomis skaitoma beprocentinė paskola 10-čiai metų, ir pradedama mokėti ne vėliau kaip po 5 metų nuo pašalpos gavimo dienos.

Išmokėjimo kainos nustatomos:

- a) miško medžiagai – išeinant iš miškų taksos kainos mokėjimo metu,
- b) sėklai – išeinant iš tų metų vidutinės dukos kainos javams.

34 §. Bežemiai ir mažžemiai, šauliai ir partizanai, kurie tik žemės ūkio darbu gyveno arba gyvena, jei jie stojo Lietuvos nepriklausomybės ginti ir gindami ją nuo priešininkų pasižymėjo bekovodami ir jei jų teisės nebuvo susiaurintos teismo sprendimu už nusikaltimus, o taip pat ir kovose žuvusiųjų šaulių ir partizanų šeimos turi teisės gauti žemės, einant šio įstatymo 15, 16 ir 17 §§ nustatytais sąlygomis.

35 §. Kaimo (ne miesto) činšininkai skelbiami tų žemių pilnateisiais savininkais, be išperkamųjų mokesnių žemės savininkams.

36 §. Nusavinamųjų, einant šio įstatymo 1, 2 ir 3 §§, žemių nuomininkams kaimo ir antros miesto zonos srityse, jei jie savo žemės neturi ar yra mažžemiai (14 §) duodama teisės gauti jų nuomojamos žemės prisilaikant šio įstatymo 15,16,17 ir 49 §§ normų.

P a s t a b a . Šis § neliečia tų žemių nuomininkų, kurios turi grįžti valstybei, einant 1 § punktu c.

37 §. Nusavinamų dvarų savininkai negali be nuomininko sutikimo pasilikti (6 §) sau tos žemės, kurioje nuomininkas turi pasistatęs trobas.

38 §. Gavusieji žemės šiuo įstatymu neturi teises perleisti ir įkeisti savo žemių kitiems, išskyrus paveldėjimą įstatymo keliu ir nurodytus 39, 40 ir 42 §§ atsitikimus.

P a s t a b a . Gautoji žemė gali būti perleidžiama tiesioginiams įpėdiniams testamentu keliu, o nesant jų, žemė gali būti testamentu palikta šalutiniams įpėdiniams.

39 §. Gavusieji žemės, einant 15, 16, 30, 34 ir 36 §§, atatinkamai žemės tvarkomai įstaigai leidus, gali ją išnuomoti šiais atsitikimais:

a) jei šeimos galva yra šaukiamas kariuomenėn, arba eina valstybės ar savivaldybės pareigas ir dėl to negali pats vesti ūkio;

b) jei šeimos galva miršta ar dėl nesveikatos pats negali žemės dirbti ir šeimoje nebelieka kito žmogaus, kuris galėtų vesti ūkį.

Pastaba. Jei naujakurys kasmet pats įdirba žemės reformos vykdomosios įstaigos nustatytą žemės normą, tad likusioji neįdirbta žemė, žemės reformos vykdomajai įstaigai leidus, gali būti išnuomota, bet neilgiau kaip 3 metams.

40 §. Naujakuriai nuo gautos žemės gali atsisakyti kiekvienu metu. Tokiais atsitikimais jų žemė pereina valstybės nuosavybėn, o valdžia gražina atsisakiusiajam žemės valdytojui išlaidas už pastatytas trobas, atsiskaitydama surištas su ta žeme valstybei padarytas išlaidas ir skolas.

Valstybei nepanorėjus per vienerius metus perimti žemės, žemės valdytojas įgyja teisės parduoti ją susitariamai, bet tik tokiems pirkėjams, kuriems atatinkama žemės reformos vykdomoji įstaiga, einant šio įstatymo dėsniais, pripažino teisės pirkti ir kurie prisiims visas prievolės, surištas su perleidžiama žeme.

41 §. Gautajai, einant 15, 16, 30, 34 ir 35 §§, žemei įkeisti reikalingas žemės reformos vykdomosios įstaigos leidimas. Jei tokia žemė už skolų nemokėjimą yra parduodama nustatytu tam reikalui keliu iš varžytinių, tad tą žemę pirkti gali tik žmonės, kurie apsiims eiti dėl tos žemės esamas pareigas, bet valstybė turi pirmenybės teisės įsigyti tą žemę.

42 §. Gavusieji žemės privalo ne ilgiau kaip per 8 metus įsikurti ūkį. Šiam reikalui smulkesnes taisykles nustato žemės reformos vykdomoji įstaiga.

Neatlieką nustatytų reikalavimų gali būti pašalinami iš gautų žemių.

43 §. Išėjus 10 metų nuo žemės gavimo dienos, užsimokėjusieji už gautąją žemę nustatytus išperkamuosius mokesnius ir įvykdę šio įstatymo 42 § nustatytas sąlygas, yra laisvi nuo suvaržymų, nustatytų 38, 39, 40 ir 41 §§.

Pastaba. Įvykdę šio įstatymo nustatytas sąlygas (42 §), bet neišmokėję išperkamuųjų mokesnių po 10 metų nuo žemės gavimo dienos, gali perleisti gautąją žemę į kitas rankas ta sąlyga, kad naujasis savininkas apsiims mokėti valstybei dar nesumokėtus išperkamuosius mokesnius.

V skyrius.

Kaimų skirstymas viensėdžiais.

44 §. Kaimų skirstymas viensėdžiais privalomas visam kaimui, jei skirstytis nutarė ne mažiau kaip vienas trečdalis to kaimo ūkininkų, skirstant pirmąjį eilę tuos kaimus, kur dauguma to reikalauja.

45 §. Jei gretimųjų žemių skaldymui einant, kaimų ūkininkai nepadarė nutarimo, reikalingo privalomam kaimo skirstymui (44 §), o kaime randasi mažžemių, kurie nori gauti ir turi teisės žemės gauti, ir jų žemės nėra gretimos su skaldomosiomis žemėmis arba yra šiaip žemės tvarkymo darbams nepatogiose vietose, tad einama šiuo keliu: iš kaimų žemių, gretimųjų su skaldomosiomis žemėmis, mažžemių reikalams priverčiamuoju keliu imamas atatinkamas žemės plotas sulig mažžemių žemių ploto kokybe ir kiekybe, kad su skaldomosiomis žemėmis įtrauktų jį į bendrą skirstymo planą, o šios, tai yra buvusios mažžemių žemės, perduodamos atatinkamiems ūkininkams.

Pastaba. Jei mažžemio ūkis randasi šalia kaimo, arba jei jo sodyba yra tokioj vietoj, kurioj trobesių negriovus galima sudaryt patogus viensėdis, tai paimtoji kaimo žemė pridedama mažžemiui, o kaimo ūkininkams atiduodama iš gretimosios skaldomos dvaro žemės atatinkamas plotas; kitokie likę nelygumai ar prorėžiai išlyginami einant šio įstatymo 46 §.

46 §. Skirstant kaimus viensėdžiais ir skaldant žemę ir dvarų žemės ūkius, naikinami prorėžiai ir įterptosios žemės, ir kiekvienam viensėdžiui žemė duodama prie daikto. Pievos, miškai ir durpynai gali būti duodami ir ne prie daikto.

Pastaba. Prorėžiai ir įterptosios žemės pakeičiami kitomis tos pat vertybės žemėmis.

VI skyrius.

Servitutų ir bendrųjų ganyklų likvidavimas,

47 §. Servitutų ir bendrųjų ganyklų likvidavimas atliekamas einant tam tikru įstatymu servitutams ir bendrosioms ganykloms likviduoti.

VII skyrius.

Miestų ir tam tikrų sričių gyventojų aprūpinimas žeme.

48 §. Miestų sričių zonos nustatomos radiusais nuo miestų gyvenamojo ploto sienos šiuo būdu:

Prie miestų, turinčių gyventojų	I-ąja zona laikomi žemės plotai ne toliau kaip:	II-ąja zona laikomi žemės plotai ne toliau kaip
1) nuo 3.000 ligi 10.000	1 klm. nuo miesto sienos	3 klm. nuo miesto sienos
2) „ 10.000 ligi 50.000	2 „ „ „ „	5 „ „ „ „
3) „ 50.000 ligi 100.000	3 „ „ „ „	7 „ „ „ „
4) „ virš 100.000	4 „ „ „ „	10 „ „ „ „

Nusavinamų (1, 2 ir 8 §§) dvarų nuomojamos ar činčo teisėmis laikomos miestų ir miestelių ribose ir I-os zonos srityse žemės negali būti savininkų pasiliktos. Tokios žemės po šio įstatymo paskelbimo pereina žemės reformos fondui ir naudojamos šio įstatymo numatytiems tikslams.

Esamų tose žemėse činšininkų ir nuomininkų klausimas sprendžiamas atskiru įstatymu.

49 §. Duodant žemės bežemiams, mažžemiams ir kaimo amatininkams (račiams, kalviams ir

kitiems) miesto srities II zonoje 15 ir 16 §§ nustatyta norma mažinama ligi 60 %, o I zonoje ligi 30 %.

50 §. Miestų darbininkams ir kitiems pažymėtiems 17 § žmonėms žemė duodama ilgametėn nuomon šiomis normomis:

a) II zonoje nuo $\frac{1}{4}$ hektaro ligi 1 hektaro,

b) I „ „ $\frac{1}{4}$ „ „ $\frac{1}{2}$ „

I p a s t a b a. Miestų sričių I zonoje, tik patenkinus pažymėtus 17 § ir 18 § punkte „f“ reikalus, žemė gali būti naudojama ir kitiems reikalams, o neužtekus žemės I zonoje ta pat tvarka žemė duodama II zonoje.

II p a s t a b a. Nurodytiems 17 § žmonėms, reikalui esant, žemė gali būti duodama už miesto srities, būtent, arti geležinkelio stočių, pramonės įmonių ir kituose atatinamuose punktuose.

VIII skyrius.

Teisiniai privatių žemių nusavinimo išdaviniai.

51 §. Visos teisės surištos su nusavinamąja nuosavybe, nuo šio įstatymo paskelbimo dienos pereina Lietuvos valstybei. Atatinamos žemės tvarkomosios įstaigos įsiteisėjusio nutarimo dėl nekilnojamojo turto nusavinimo, ar tokio turto perleidimo, nuorašas pažymimas vyresniojo notaro rejestruose ar kitose atatinamose (ypotekos) knygos. Toks aktas įgyja nuosavybės akto galios.

52 §. Dvarai ir turtai, kurie einant privatių savininkų žemių naudojimo įstatymu iš 1920 metų spalio mėnesio 30 dienos (V. Ž. Nr. 51, eilinis Nr. 497) ir 1919 m. balandžio mėnesio 4 dienos įstatymu dėl Rusų vyriausybės konfiskuotųjų bažnyčių, bažnytinių žemių ir kitokių turtų (L V. Ž. Nr. 11), yra valdžios globoje, nuo šio įstatymo paskelbimo dienos laikomi perėjusiais valstybės nuosavybėn, paliekant jų savininkams šio įstatymo nustatytą žemės ūkio normą.

P a s t a b a. Įneštos, einant privatių savininkų žemių naudojimo įstatymu iš 1920 metų spalio mėnesio 30 dienos, Valstybės Išdan Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos depozitam pajamos atiduodamos savininkui. Natūra suimtos pajamos, atsiskaitant su buvusiu savininku, kainojama pajamų įmokėjimo termino tvirtomis kainomis ir išmokama pinigais.

53 §. Visos nuomos sutartys dėl turtų, kurie šiuo įstatymu nusavinami, nuo turtų nusavinimo dienos panaikinamos. Buvęs nuomininkas ir toliau veda nuomojamąjį ūkį, mokėdamas nuomą valstybei; kitos nuomos sąlygos yra nustatomos Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos, einant privatių savininkų žemių naudojimo įstatymu iš 1920 metų spalio mėnesio 30 dienos, ir tokios sutartys turi galios ligi nuomojamoji žemė bus paimta žemės reformos reikalams.

54 §. Leidžiama sudaryti perleidimo bei įgijimo aktai dėl žemių, kurios ligi šio įstatymo paskelbimo dienos, einant įstatymu žemei perleisti, įgyti ir įkeisti iš 1920 metų birželio mėnesio 28 dienos, yra jau užparduotos, arba parduotos, bet perleidimo bei įgijimo aktai dar nėra pabaigti ir jei perleisti toms žemėms jau yra duoti leidimai nurodytos minėto įstatymo 3 § komisijos, arba paduotas jau prašymas išgauti tokiam leidimui ir jei komisija tą prašymą patenkins.

Visos kitos sutartys, o taip pat draudimai ir suvaržymai, kurie liečia nusavinamąjį šiuo įstatymu turtą, likviduojami atskiro įstatymo nustatyta tvarka.

IX skyrius.

Privatinių savininkų žemių perėmimas valstybės žinion ir laikinas tų žemių naudojimas.

55 §. Atatinkamos valdžios įstaigos, perimdamos žemę ir kitus turtus, sustato jų perėmimo aktą. Kol tokio perėmimo akto nėra sustatyta, tol buvęs savininkas arba faktinasis valdytojas laikomas šeimininku, atsakomingu už ūkio tvarką ir pilnumą; jis naudojasi juo ligi tol turėtomis teisėmis, išskiriant perleidimo, pardavimo, įkeitimo ir išnuomavimo teises.

P a s t a b a. Pardavinėti šiaudus, šieną, pelus, nuogrėbas ir kitą sausąjį – stambųjį pašarą be ypatingo kiekvienam kartui leidimo draudžiama.

56 §. Paimtieji, einant šiuo įstatymu, turtai, kurie nėra pačių valstybės įstaigų valdomi, ligi jie bus sunaudoti žemės reformos reikalams, yra naudojami, einant Privatinių savininkų žemių naudojimo įstatymu iš 1920 metų spalio mėnesio 30 dienos (V. Ž. Nr. 51, eilinis Nr. 497).

X skyrius.

Atlyginimas už nusavinamąjį turtą.

57 §. Kolonistams ir jų įpėdiniams, kurių žemės paimtos einant šio įstatymo 1 § punktais „c“ ir „d“, gražinami jų įmokėti už žemę pinigai ir atlyginamos už pastatytus trobesius ir pagrindinius žemės ūkio pagerinimus išlaidos (61 §), išskaitant gautąją iš Rusų valdžios pašalpą.

58 §. Už paimtas einant 2 § iš privatinių savininkų žemes atlyginama atatinkamomis 1910-1914 metų vidutinėmis kainomis, atsižūrint į tų žemių rūšį, dabartinę ūkio ir jam reikalingų trobesių padėtį ir dirbimo stovį, skaitant vieną rusų rublį tolygų 2 auksinam.

59 §. Didžiausia 58 § kainojamoms žemėms kaina gali būti 480 auksinų hektarui, bet tiems savininkams, kurie turi ne daugiau kaip 200 hektarų, už nusavinamąją žemiau kaip 150 hektarų žemę mokama vidutinėmis tos žemės valstybės žinion paėmimo meto rinkos kainomis.

Už miškų žemę mokama ne daugiau kaip 120 auksinų už hektarą,

P a s t a b a. Einant šio įstatymo 8 § už nusavinamąją žemę (80 hektarų) atlyginama vidutinėmis nusavinimo meto rinkos kainomis ir šis atlyginimas išmokamas grynais pinigais iš karto ar dalimis, bet ne ilgiau kaip per 5 metus.

60 §. Nusavinamieji žemės plotai vertinami tik atsižvelgiant į jų tinkamumą žemės ūkiui; vandenys, keliai, pelkės, durpynai, skrajojantieji smiltynai ir kitos žemės ūkiui netinkamos žemės nekainuojama ir už juos neatlyginama.

Taip pat neduodama atlyginimo: a) už žemes, imamas einant 1 § punktu e, b) už žemes, kurios buvo atimtos iš ūkininkų ir priskirtos prie dvarų po 1851 metų ir c) už tą žemės nuošimtį, kuris paimtas ar buvo imtinas, einant įstatymu kariškiams žeme aprūpinti, karių reikalams iš žemės savininkų, turinčių nuo 300 ligi 800 dešimtinių – ligi 15 %, ir turinčių daugiau per 800 dešimtinių – ligi 30 %.

61 §. Pagrindiniai žemės ūkio pagerinimai (melioracijos), atlikti po šio įstatymo paskelbimo dienos – kainojami paėmimo meto rinkos kainomis ir atlyginami ne vėliau kaip po 1 metų nuo paėmimo dienos.

62 §. Numatytas 58 § atlyginimas duodamas 3 % pasižadėjimo lakštais, kurie išleidžiami Valstybės Išdo garantija ir valstybės įstaigų priimami įkaitomis.

Valstybės Išdas išduotus pasižadėjimo lakštus nominaline vertybe gali išpirkti kiekvienu metu, bet ne vėliau kaip po 36 metų nuo faktinio žemės perėmimo.

P a s t a b a. Už paimtuosius bažnyčių ir tų bažnytinių įstaigų, kurių dabar nėra Lietuvoje, turtus (11 ir 12 §§) atlyginimas atiduodamas į atatinkamų dvasinių vyresnybių bažnytinį fondą.

63 §. Žemės arba žemės ūkio savininkas gali gauti 62 § minėtuosius pasižadėjimo lakštus į rankas tik tada, jei nusavinamasai turtas yra laisvas nuo skolų. Skolai esant lakštai laikomi išde atatinkamų įstaigų depozite ligi įdavimo teisėtiems kreditoriams.

64 §. Atsiteisti su nusavinamųjų turtų savininkais, suimti išperkamiesiems už dalinamąją žemę mokesniams ir vykdyti kitoms su žemės reforma surištoms finansinėms operacijoms steigiama tam tikra kredito įstaiga.

XI skyrius.

Bendras žemės valdymo tvarkymas.

65 §. Netinkami ar nepatogūs parceliacijai valstybiniai ar nusavinti žemės plotai gali būti parduodami šiomis sąlygomis:

1) žemės ūkiui tinkamas žemes gali pirkti tik 13, 14, 15 ir 16 §§ pažymėti asmens ir emigrantai iš Lietuvos, kurie vertėsi žemės ūkio darbais ir kurie yra pirkę „Laisvės“ ar „Lietuvos Gynimo“ paskolos nemažiau kaip už 2½ dolerio Amerikoje, arba 250 auksinų Lietuvoje kiekvienam įgyjamos žemės hektarui. Pažymėti čia asmens gali kartu su savo turima nuosavybės teisėmis žeme supirkti išviso ne daugiau kaip 20 hektarų žemės. Tik ūkių centrai su didesniais trobesiais gali būti parduodami į vienas rankas ligi 80 hektarų žemės ploto.

2) Žemės ūkiui netinkamus žemės plotus (nedurpinės pelkės, krantuotos vietos ir t. t.) gali pirkti Lietuvos piliečiai, kurie žemės ūkio darbu verčiasi ar vertėsi, ligi 80 hektarų į vienas rankas.

3) Iš šių žemių pardavimo surinktos lėšos eina žeme aprūpinamiems kredituoti.

P a s t a b a. Skirimas minėtoms žemėms parduoti atliekamas bendraja žemės tvarkomiems darbams vykinti tvarka ir tvirtinamas galutinai Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerio.

66 §. Žemės pirkti užsienio piliečiams draudžiama.

67 §. Nuomoti žemės užsienio piliečiai gali, Žemės Ūkio ir Valst. Turtų Ministerijai leidus kultūriniais žemės ūkiams kurti arba Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijai sutartinai su Finansų, Prekybos ir Pramonės Ministerija leidus pramonės įmonėms steigti.

Leidimai duodami Ministerių Kabineto nustatytais taisyklėmis.

68 §. Miestų srityje užsienio piliečiams gali būti leista 67 § nustatyta tvarka gauti žemės nuomon ir kitiems reikalams.

69 §. Svetimųjų valstybių piliečiai, tapę Lietuvos piliečiais, gauna žemės ne anksčiau kaip po 10

metų pilietybę priėmus.

70 §. Tam tikra žemės tvarkomoji įstaiga galutinai nustato savininkui paliekamos žemės sienas ir duoda tam reikalingus dokumentus.

71 §. Iš privatinių savininkų, kurių žemės neliečiamos arba paliekamos (1, 2, 3, 6, 10, 11 ir 12 §§), galima žemės pirkti be jokių aprėžimų tiems, kurie turi, einant šiuo įstatymu, teisės žemės gauti tąja sąlyga, kad į vienas rankas su turimąja ir naujai perkamąja žeme nepatektų daugiau kaip 150 hektarų.

72 §. Dvaruose esamieji piliakalniai, pilys, rūmai ir parkai imami valstybės globon; prie jų gali būti palikti reikalingi žemės plotai. Tokios istorinės ar šiaip Lietuvos pagražinimo vietos, esamos nusavinamuose dvaruose, Ministerių Kabineto nutarimu gali būti arba pačios valstybės laikomos, arba perduodamos visuomeninėms įstaigoms, arba mokslo bei švietimo draugijoms.

73 §. Parduodant ar kitu būdu perleidžiant žemės ūkius arba jų dalis, draudžiama žemės ūkiai mažinti žemiau kaip 8 hektarų kaimo srityse, 1½ hektaro miesto II zonos ir 1 hektaro miesto I zonos srityse, išskyrus pažymėtus 16 ir 17 §§ atsitikimus.

XII skyrius.

Žemės reformos vykdymas.

74 §. Žemės reformos įstatymą vykdo Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministeris per Žemės Reformos Valdybą, kuri susideda iš Valdytojo ir 4 narių.

Vietose žemės reformos įstatymą vykdo Žemės Reformos Valdybos atstovai ir tam tikros vietos įstaigos, kurias nustatys atskiras įstatymas.

75 §. Šiam įstatymui vykdyti Žemės Reformos Valdyba leidžia reikalingų instrukcijų, kurias tvirtina Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministeris.

76 §. Aktai ir sutartys, kurios yra padarytos šiam įstatymui apeiti, neturi galios. Žemės Ūkio ir Valstybės Turtų Ministerijos įgaliotiniui dedama pareiga kelti ir vesti teisme bylas dėl tų aktų ir sutarčių panaikinimo. Nurodytais šio įstatymo atsitikimais (66, 67 ir 68 §§) Žemės Ūkio įgaliotinis praneša Valstybės Gynėjui (1919 metų sausio mėnesio 9 dienos Laikino įstatymo apie Lietuvos pilietybę 4 § L. V. Ž. Nr. 2–3).

77 §. Nuo šio įstatymo paskelbimo dienos nustoja veikę: 1) įstatymas žemei perleisti, įgyti ir įkeisti iš 1920 metų birželio mėnesio 28 dienos, išskyrus 3, 6 ir 8 §§ (V. Ž. Nr. 39, eilinis 414), ir 2) įstatymas kariškiams žeme aprūpinti 1920 metų rugpiūčio mėnesio 3 dienos, išskyrus 6 ir 8 §§ (V. Ž. Nr. 47, eilinis Nr. 465), ir visi kiti įstatymai, jeigu jie prieštarauja šiam įstatymui

A. Stulginskis
E. Respublikos Prezidento Pareigas
Steigiamojo Seimo Pirmininkas.

Galvanauskas
Ministeris Pirmininkas.

Kaunas, 1922 m. kovo mėn. 29 d.

<http://www3.lrs.lt/pls/inter3/oldsearch.preps2?Condition1=209834&Condition2>